

Bijlage 4

Indicatoren voor brede welvaart naar bedrijfstak

ADVIESRAPPORT AFGEWOGEN ARBEIDSMIGRATIE. GERICHT
ARBEIDSMIGRATIEBELEID VOOR BREDE WELVAART

In deze bijlage illustreren we hoe indicatoren kunnen worden ontwikkeld om bedrijfstakken te scoren op hun bijdrage aan verschillende dimensies van brede welvaart. We maken hiervoor voornamelijk gebruik van gepubliceerde cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De beschikbaarheid van deze cijfers bepaalt dan ook de mate van detail waarin we de scores voor specifieke bedrijfstakken kunnen weergeven. Voor de toepassing in de praktijk zou een meer verfijnde bedrijfstakindeling de voorkeur verdienen, maar daarvoor zou het CBS aanvullende cijfers moeten publiceren. We presenteren hieronder een aantal mogelijke indicatoren voor de economische, de ecologische en de maatschappelijke dimensie van brede welvaart. De maatschappelijke dimensie beperkt zich hier tot de kwaliteit van het werk, aangezien er geen kwantitatieve en objectieve indicatoren beschikbaar zijn voor de maatschappelijke waarde van verschillende sectoren – we hebben in het rapport betoogd dat een in te stellen Adviescommissie brede welvaart hiervoor indicatoren zou moeten ontwikkelen.

Economische dimensie

Voor de bijdrage van bedrijfstakken aan de economische dimensie van brede welvaart presenteren we twee indicatoren, namelijk de bijdrage aan het bbp (de toegevoegde waarde of TGW) per werkzame persoon en het gemiddelde brutoloon van werkenden in de bedrijfstak. In de Verkenning: [*Arbeidsmigratie: Oplossing voor economie en demografie?*](#) hebben we uiteengezet dat arbeidsmigranten op lange termijn alleen een positieve bijdrage leveren aan het gemiddelde welvaartsniveau (in enge zin) in Nederland, als hun productiviteit hoger is dan de gemiddelde arbeidsproductiviteit per werkende, dat is € 94.000 in 2022. Arbeidsmigranten die gaan werken in bedrijfstakken die hoger scoren dan dit bedrag leveren dus ook op langere termijn naar verwachting een positieve bijdrage aan het welvaartsniveau. Op korte tot middellange termijn stijgt het gemiddelde welvaartsniveau echter ook als de productiviteit van een arbeidsmigrant hoger is dan het gemiddelde welvaartsniveau (bbp) per hoofd van de bevolking, te weten € 54.000. Tewerkstelling van arbeidsmigranten in een bedrijfstak met een productiviteit die lager is dan dit bedrag leidt in beginsel tot een daling van de gemiddelde welvaart van de Nederlandse bevolking (inclusief de arbeidsmigranten).

Behalve de toegevoegde waarde kan ook het gemiddelde loon van werknemers in een bedrijfstak als indicator worden gehanteerd voor de bijdrage aan het welvaartsniveau in enge zin. We drukken dit hier uit in het gemiddelde uurloon (in euro's) in een bedrijfstak.

Ecologische dimensie

Voor de bijdrage van bedrijfstakken aan de ecologische dimensie van brede welvaart kunnen uiteenlopende indicatoren worden gehanteerd, die niet eenduidig tot een overkoepelende maat voor duurzaamheid kunnen worden geaggregeerd (al worden pogingen gedaan om dit te doen in de vorm van de ecologische voetafdruk). We beperken ons in de tabel ter illustratie tot drie indicatoren, te weten de uitstoot van broeikasgassen (die bijdraagt aan klimaatverandering, gemeten in broeikasequivalenten x 1.000), de uitstoot van verzurende stoffen (waaronder stikstof, gemeten in zuurequivalenten x 1.000) en het energiegebruik (gemeten in Terrajoule).¹ Elke indicator drukken we uit per werkzame persoon in een bedrijfstak, omdat we geïnteresseerd zijn in het effect van een extra werkende (i.c. een arbeidsmigrant) op de duurzaamheid. Vanzelfsprekend zou men nog andere indicatoren kunnen gebruiken om het effect van bedrijfstakken op leefomgeving, milieu en duurzaamheid uit te drukken. Denk aan het ruimtebeslag, geluidsoverlast, grondstoffengebruik, afval en gevaar (bv. door gebruik van chemische stoffen).

¹ Hierbij zou het de voorkeur verdienen om alleen het gebruik van fossiele energie te meten, maar daarvoor zijn geen data per bedrijfstak beschikbaar.

Maatschappelijke dimensie

Voor de maatschappelijke dimensie van het werk van arbeidsmigranten in verschillende bedrijfstakken nemen we hier twee indicatoren op voor de kwaliteit van het werk.² De kwaliteit van het werk omvat een breed scala aan werkaspecten waaraan werkenden in uiteenlopende mate belang kunnen hechten. We beperken ons hier tot twee brede indicatoren, namelijk de arbeidsomstandigheden en de tevredenheid met het werk. Voor de indicator voor de arbeidsomstandigheden maken we gebruik van de gegevens die TNO en CBS jaarlijks verzamelen in de Nederlandse Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA). Op basis hiervan construeert TNO schalen voor gevaarlijk werk, fysiek zwaar werk, autonomie, werkdruk, emotionele belasting, gevarieerd werk en burn-outklachten. Wij hebben elk van deze schalen 'herschaald' van 0 tot 100 en vervolgens het (ongewogen) gemiddelde hiervan berekend om tot een overall score voor de kwaliteit van het werk te komen (ook van 0-100). Alle genoemde arbeidsomstandigheden worden hierbij dus (impliciet) even zwaar gewogen, hetgeen op zichzelf een subjectieve keuze is. Daarnaast wordt in de NEA ook naar de tevredenheid met het werk gevraagd (op een schaal van 1 tot 5). We geven hier de gemiddelde score op deze vraag per bedrijfstak.

Om de scores, zoals vermeld in onderstaande tabel, te kunnen gebruiken voor de toelatingstoets voor arbeidsmigranten van buiten de EU, zoals voorgesteld in hoofdstuk 3, dienen zij per dimensie te worden omgezet in een schaal van 1-10. Dit kan op verschillende manieren worden gedaan, bijvoorbeeld door aan de meest gunstige waarde 3 een 10 te geven, aan de minst gunstige een 1 en de tussenliggende waarden naar evenredigheid te scoren. Het kan ook op meer inhoudelijke gronden gebeuren. Zo merkten we op dat alleen bedrijfstakken met een toegevoegde waarde van meer dan € 54.000 per werkende het gemiddelde welvaartsniveau in Nederland verhogen. Het ligt dan in de rede om alleen bedrijfstakken die hieraan voldoen op deze dimensie een 'voldoende' score (6 of meer) te geven.

We benadrukken nogmaals dat deze tabel alleen bedoeld is om te illustreren hoe aan bedrijfstakken punten op de verschillende dimensies van brede welvaart kunnen worden gegeven. Voor toepassing in de praktijk is het gewenst deze indicatoren kritisch onder de loep te nemen en de bedrijfstakindeling zo veel mogelijk te verfijnen.

² Om misverstanden te voorkomen: het gaat hier om de kwaliteit van het werk (of de baan) voor de werkende zelf en dus niet om de kwaliteit van het werk dat een werkende verricht voor de werkgever of opdrachtgever.

³ Bij de economische en maatschappelijke dimensie is dit de hoogste waarde, bij de ecologische dimensie juist de laagste waarde.

Tabel. Score per bedrijfstak op verschillende indicatoren voor brede welvaart

Bedrijfstak	Economische dimensie		Ecologische dimensie			Maatschappelijke dimensie	
	TGW	Uurloon	Broeikas- gassen	Verzurende stoffen	Energie- gebruik	Arbeids- onstandig- heden	Tevredenheid met werk
A Landbouw, bosbouw en visserij	64.306	19,9	147	35,9	898	62,5	3,80
B Delfstoffenwinning	709.714	50,0	305	14,3	4.871	66,4	3,90
10-12 Voedings-, genotmiddelenindustrie	115.901	30,4	32	0,7	622	62,1	3,75
13-15 Textiel-, kleding-, lederindustrie	68.294	26,6	9	0,0	229	63,5	3,72
16-18 Hout-, papier-, grafische industrie	95.588	27,6	22	0,0	600	62,8	3,75
19 Aardolie-industrie	236.800	50,6	2120	80,0	38.300	65,0	3,86
20-21 Chemie en farmaceutische industrie	257.967	43,3	327	4,9	13.721	66,5	3,81
22-23 Kunststof- en bouwmaterialindustrie	97.589	31,7	29	3,6	566	61,5	3,68
24-25 Basismetaal, metaalproductenindustrie	84.466	28,9	60	2,6	1.109	62,7	3,80
26-27 Elektrische en elektronica-industrie	162.980	39,0	6	0,0	308	70,5	3,88
28 Machine-industrie	179.419	36,1	4	0,0	53	67,8	3,87
29-30 Transportmiddelenindustrie	105.561	31,9	6	0,0	120	63,8	3,71
31-33 Overige industrie en reparatie	53.000	23,1	4	0,0	24	64,1	3,73
D Energievoorziening	331.800	39,8	1365	10,0	9.770	70,3	3,87
E Waterbedrijven en afvalbeheer	140.865	27,9	263	2,7	1.651	64,1	3,81
F Bouwnijverheid	74.122	28,9	7	0,6	101	64,6	3,86
G Handel	71.556	25,3	3	0,1	57	64,2	3,80
H Vervoer en opslag	85.135	27,6	56	11,1	829	60,3	3,78
I Horeca	26.722	18,8	3	0,0	68	59,9	3,82
J Informatie en communicatie	121.895	39,5	1	0,0	56	72,4	3,91
K Financiële dienstverlening	209.664	46,8	2	0,0	45	71,7	3,92
L Verhuur en handel van onroerend goed	768.909	34,2	3	0,0	104	71,0	3,90
M Specialistische zakelijke diensten	76.632	38,3	1	0,0	20	70,9	3,92
N Verhuur en overige zakelijke diensten (incl. uitzendbureaus)	39.605	20,0	2	0,1	30	63,9	3,74
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	105.505	34,7	3	0,2	44	69,4	3,92
P Onderwijs	63.834	33,6	1	0,0	25	68,1	3,91
Q Gezondheids- en welzijnszorg	47.216	30,3	1	0,0	22	63,0	3,89
R-U Cultuur, recreatie, overige diensten	32.159	27,9	2	0,0	47	67,8	3,91

